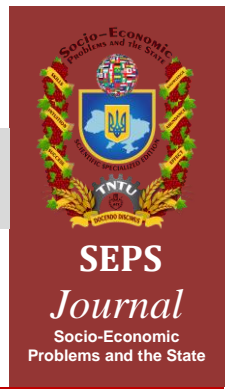

Zghurska, Y. (2023) Cross-border cooperation as an important driver of international business tourism development. *Socio-Economic Problems and the State* (electronic journal), Vol. 29, no. 2, pp. 39-47. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2023/23zyvmdt.pdf>

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК ДРАЙВЕР РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ДІЛОВОГО ТУРИЗМУ

Юлія ЗГУРСЬКА

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
м. Харків, просп. Науки, 9-А, 61166 Україна
e-mail: juliazghurska@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2405-4666>

Article history:

Received: October, 2023
1st Revision: October, 2023
Accepted: November, 2023

JEL classification:

F20
L83
O18
O19

UDC:

338.48

DOI:

<https://doi.org/10.33108/sepd.2023.02.039>

Анотація: У статті розглядається актуальне питання транскордонного співробітництва як важливого драйвера розвитку міжнародного ділового туризму. Метою статті є розробка теоретичних засад та практичних рекомендацій щодо розвитку транскордонного співробітництва задля забезпечення сталого зростання міжнародного ділового туризму. Проаналізовано вплив розвитку туризму на глобальну економіку з урахуванням сучасних тенденцій та викликів. Стаття висвітлює основні точки зору, згідно яких, транскордонне співробітництво є потужним інструментом розвитку міжнародного ділового туризму, драйвером зростання привабливості певної території як туристичної дестинації для ділових мандрівників, що позначиться на суттєвому підвищенні рівня економічної активності в регіоні та створенню нових робочих місць. У статті визначено ключові аспекти транскордонного співробітництва в туристичній галузі. Запропоновано рекомендації щодо розвитку міжнародного ділового туризму шляхом реалізації транскордонних проектів та програм. Розглянуто питання впливу активізації міжнародного ділового туризму шляхом розвитку транскордонного співробітництва на забезпечення сталого розвитку. Резюмовано, що транскордонне співробітництво має значний потенціал та є потужним драйвером розвитку міжнародного ділового туризму. Реалізація спільних ініціатив щодо просування бізнес-туризму, проведення сумісних маркетингових та рекламних кампаній транскордонними організаціями та агентствами суттєвим чином підвищують привабливість регіону для ділових туристів та його конкурентоспроможність на світовому ринку туристичних послуг. Таким чином, зроблено висновок, що транскордонне співробітництво стимулює розвиток міжнародного ділового туризму, що в свою чергу сприяє економічному розвитку та співпраці між регіонами та країнами у багатьох сферах діяльності.

Ключові слова: глобальна економіка, міжнародний діловий туризм, проект, сталий розвиток, транскордонне співробітництво.

Згурська Ю. Транскордонне співробітництво як драйвер розвитку міжнародного ділового туризму. Соціально-економічні проблеми і держава. 2023. Вип. 2 (29). С. 39-47. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2023/23zyvmdt.pdf>

This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.

1. Постановка проблеми.

Міжнародний діловий туризм є важливою складовою глобальної економіки та відіграє значущу роль у розвитку країн та регіонів. Один з факторів, який впливає на розвиток цього виду туризму – це транскордонне співробітництво, або співпраця між країнами та регіонами, що мають спільний кордон. Проте, не завжди цей аспект туристичної діяльності належним чином розглядається та враховується при прийнятті стратегічних рішень щодо регіонального розвитку. Головною проблемою є несвідомість чи недостатнє розуміння всіма рівнями влади та громадськістю важливості транскордонного співробітництва для розвитку міжнародного ділового туризму. Брак координації між країнами, бюрократичні перешкоди та відсутність стимулів до співпраці можуть значно гальмувати потенціал розвитку цієї сфери.

2. Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Науковці та експерти у галузі туризму все частіше наголошують на важливості транскордонного співробітництва в контексті розвитку туристичної галузі. Проблематика транскордонного співробітництва, зокрема, з точки зору розвитку взаємодії між країнами в різних соціально-економічних сферах, у тому числі туристичній, є об'єктом дослідження багатьох українських та іноземних учених. Слід відзначити роботи М. Лінькова [1], В. Кифяка [2], М. Долішнього [3], С. Філіпа [4], М. Гучік [5], М. Палаткової [6] та ін. Однак при цьому, недостатньої уваги в межах транскордонного співробітництва приділяється такому виду міжнародного туризму як діловий. Саме тому питання всебічного аналізу перспектив міжнародного ділового туризму та процесів транскордонного співробітництва як драйверу його розвитку потребують уваги та здійснення додаткових досліджень.

3. Постановка завдання.

Головним завданням пропонованого наукового дослідження є розробка теоретичних засад та практичних рекомендацій щодо розвитку транскордонного співробітництва задля забезпечення сталого зростання міжнародного ділового туризму.

4. Виклад основного матеріалу.

Дослідження показують, що країни та регіони, які активно взаємодіють та співпрацюють через свої кордони, мають більший обсяг прибутків від туризму, а також більше можливостей для створення нових робочих місць та підвищення рівня життя місцевого населення [3, 7]. Так, реалізація спільних маркетингових кампаній, івентів, проєктів у межах транскордонного співробітництва, побудова спільної інфраструктури між прикордонними регіонами, сприяють збільшенню числа іноземних туристів та, відповідно, їхніх витрат у відвідуваних країнах. Крім того, транскордонне співробітництво сприяє розвитку малих та середніх підприємств у сфері гостинності та послуг, що є важливим джерелом створення нових робочих місць та забезпечує збільшення надходжень до місцевих бюджетів.

Місцеві громади та органи влади, розташовані вздовж міжнародних кордонів, часто стикаються з проблемами та питаннями, безпосередньо пов'язаними з наявністю кордону. Ефективне вирішення таких проблем вимагає розробки спільних транскордонних стратегій.

Транскордонне співробітництво – це процес побудови добросусідських відносин між місцевими зацікавленими сторонами та органами влади по обидва боки кордону з

метою подолання проблем та сприяння гармонійному розвитку сусідніх громад (рис. 1) [8]. У контексті міжнародного ділового туризму транскордонне співробітництво може стати рушієм розвитку, створюючи можливості для співпраці та інновацій. Його успіх має ґрунтуватися на чітких конкретних цілях і готовності до співпраці.

Транскордонне співробітництво не передбачає надання додаткових повноважень прикордонним громадам чи органам влади, це, радше, ефективний спосіб реалізації повноважень місцевої влади. Однак, це, тим не менш, може допомогти подолати виклики, пов'язані з наявністю кордону, такі як відмінності в законодавстві та інфраструктурі [8].

Рис. 1. Етапи транскордонного співробітництва

Джерело: [8]

З точки зору розвитку міжнародного ділового туризму транскордонне співробітництво є потужним інструментом, драйвером зростання привабливості певної території як туристичної дестинації для ділових мандрівників, що позначиться на суттєвому підвищенні рівня економічної активності в регіоні та створенню нових робочих місць.

Завдяки транскордонному співробітництву громади, розташовані на прикордонних територіях, можуть сприяти своєму соціально-економічному розвитку, розбудовувати економіку на масштабах надання кращих послуг та розширювати перспективи співробітництва у сфері культури. Посилення культурного обміну між сусідніми громадами допоможе збагатити досвід ділових мандрівників і створити можливості для співпраці та інновацій.

Важливим аспектом активізації міжнародного ділового туризму шляхом розвитку транскордонного співробітництва є його вплив на забезпечення сталого

розвитку. Цілі сталого розвитку туризму - це важливий аспект у розбудові сучасної туристичної індустрії, який розглядається в контексті Загальної програми сталого розвитку до 2030 року, прийнятої ООН. Туризм має значний вплив на соціальний, економічний та екологічний аспекти розвитку суспільства, тому важливо забезпечити сталість туризму для забезпечення майбутнього покоління. Відповідно до цього, сприяючи сталому розвитку, транскордонне співробітництво може допомогти забезпечити екологічну та соціальну відповідальність розвитку міжнародного ділового туризму.

Поряд з розглянутими перевагами транскордонного співробітництва задля розвитку міжнародного ділового туризму слід також виокремити і певні виклики, що виникають в процесі його здійснення, ключовими з яких є:

1. різниця в нормативно-правових актах. Сусідні громади можуть мати різні правила, пов'язані з діловим туризмом, що може ускладнити створення цілісної дестинації;

2. інфраструктурні виклики. Сусідні громади можуть мати різну інфраструктуру, наприклад, транспортні та комунікаційні мережі, що може ускладнити діловим мандрівникам пересування між ними та знизити ефективність комунікаційної взаємодії;

3. культурні відмінності. Сусідні громади можуть мати різні культури та мови, що може створювати проблеми для співпраці та комунікації;

4. політичні виклики. На транскордонне співробітництво може впливати політична напруженість між сусідніми країнами, що впливає на побудову атмосфери довіри та спільну роботу.

Тим не менш, незважаючи на певні складнощі розвитку транскордонного співробітництва, існує цілий ряд ефективно функціонуючих проєктів, зокрема в міжнародному діловому туризмі, серед яких слід відзначити програму Ради Європи "Культурні маршрути". Ця програма спрямована на підвищення привабливості віддалених дестинацій шляхом просування культурного туризму в макрорегіонах ЄС [9]. Перетинаючи переважно сільські або важкодоступні райони, культурні маршрути можуть сприяти захисту спадщини, сталому розвитку, економічному зростанню та соціальній згуртованості [9]. Програма передбачає співпрацю між місцевими зацікавленими сторонами та органами влади по обидва боки кордону з метою подолання викликів та сприяння гармонійному розвитку сусідніх громад.

Іншим прикладом ефективного транскордонного співробітництва у сфері міжнародного ділового туризму є Програма Академії лідерства (LAP) Ради Європи. LAP забезпечує підготовку фахівців-практиків у сфері транскордонного співробітництва з акцентом на забезпеченні належного врядування [10]. Програма спрямована на розвиток навичок і знань учасників транскордонного співробітництва (тобто компетентних регіональних і місцевих органів влади) та тренерів з транскордонного співробітництва, орієнтованих на його практиків в прикордонних регіонах [10]. Розбудовуючи потенціал у сфері транскордонного співробітництва, LAP допомагає подолати виклики, пов'язані з наявністю кордону, та сприяє гармонійному розвитку сусідніх громад.

В Україні також існує багато прикладів реалізації транскордонного співробітництва для розвитку міжнародного ділового туризму [11], серед яких на особливу увагу заслуговують такі проєкти, що успішно реалізуються:

"Єврорегіон Карпати", який об'єднує 15 областей України, Польщі, Словаччини та Румунії. Проєкт передбачає співпрацю в галузі економіки, культури, освіти та туризму. У рамках проєкту реалізовано ряд заходів, спрямованих на розвиток ділового туризму, таких як проведення конференцій, семінарів та виставок;

"Придністровсько-молдовський транскордонний регіональний проєкт", який

об'єднує 6 районів Молдови та 5 районів України. Проект передбачає співпрацю в галузі економіки, транспорту, туризму та освіти. У рамках проекту реалізовано ряд заходів, спрямованих на розвиток ділового туризму, таких як будівництво нових доріг, розвиток туристичної інфраструктури та проведення ділових заходів;

"Транскордонний регіональний проект "Східна Європа", який об'єднує 8 областей України, 10 областей Румунії, 6 областей Молдови та 2 області Білорусі. Проект передбачає співпрацю в галузі економіки, туризму, освіти та охорони навколишнього середовища. У рамках цього проекту реалізовано ряд заходів, спрямованих на розвиток ділового туризму, таких як проведення конференцій, семінарів та виставок.

Слід зазначити, що крім означених проектів, зараз ведеться активна робота у контексті зближення України з Європейським Союзом, зокрема щодо галузевої допомоги в реалізації Угоди про асоціацію України з ЄС. Відповідно до цього слід особливо відзначити зусилля та допомогу Словацької Республіки, яка розширює напрямки та впроваджує конкретні інструменти активізації відносин та співробітництва з Україною на двосторонньому рівні. Зокрема, Словаччиною були створені та запуснені конкретні процеси та алгоритми дій задля підтримки реалізації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС шляхом активізації та наповнення конкретним змістом двостороннього співробітництва у форматі «Україна – Словацька Республіка» безпосередньо перед російським вторгненням в Україну. Передбачалося, що співпраця буде підтримуватися фінансовими інструментами ЄС, частково – через Словацьке агентство з міжнародного співробітництва в галузі розвитку (SAMRS). Відповідно до цього було встановлено основні суб'єкти розвитку міжнародного співробітництва та взаємодії в рамках транскордонної співпраці. Так, в місті Харкові, на муніципальному рівні таким суб'єктом виступає Департамент міжнародного співробітництва Харківської міської ради, а в інтересах забезпечення оптимізації управління за перебігом реалізації українсько-словацьких ініціатив м. Кошице визначено словацьким урядом у якості «інтелектуального і логістичного центру» з розробки сценаріїв і проектів рішень та поточної операційної діяльності на українському напрямку.

З цією метою, наразі, словацькою стороною відпрацьовуються алгоритми взаємодії з українською стороною в умовах повномасштабного військового вторгнення РФ в Україну. Зокрема, словаками передбачено активне використання раніше напрацьованих контактів та інфраструктури міжрегіонального і транскордонного співробітництва з Україною в межах якого провідну роль відігравали представники різноманітних структур м. Кошице, яке позиціонувало себе в якості основного комунікатора на міжмуніципальному рівні в системі «Словаччина – Україна». Задля цього в структурі міського самоуправління міста Кошице функціонує підрозділ, що відповідає за розробку та реалізацію програм транскордонного словацько-українського партнерства, які фінансуються як за рахунок місцевого бюджету, так і за рахунок коштів донорських структур Євросоюзу. З української сторони, основним партнером традиційно виступає суміжна Закарпатська область, з якою Кошицький край заснував Єврорегіон «Дністер». Місто Ужгород є давнім містом-побратимом Кошице, а 19 жовтня 2023 року і місто Харків підписало Угоду про співробітництво з містом Кошице. На міжмуніципальному і міжрегіональному рівнях органами місцевого самоврядування та державної влади міського і обласного підпорядкування напрацьований значний досвід взаємодії у ході реалізації спільних проектів.

Беручи до уваги вищезазначене, та, з урахуванням усіх вказаних аспектів, автором було запропоновано долучити місто Харків до спільного проекту у форматі «Харків-Кошице-Ужгород» під назвою «Cities in the Enlarged European Area: Joint Development of Capacities of Public Institutions by Slovak-Ukrainian Cross-border Cooperation and Improving Integrity in Public Affairs (CEEА)». Наукове обґрунтування

доцільності проекту, розробка проектної документації та створення наукової робочої групи, що опікується питаннями реалізації проекту, було реалізовано автором цього дослідження.

Відповідний конкурс грантових пропозицій було оголошено неприбутковою міжнародною організацією «EEA and Norway Grants». Мерією м. Кошице було підготовлено відповідну заявку на проєкт 2064/2020/ONG (ID заявки 1885) в рамках гранту GGC01, яка наприкінці липня 2020 року отримала перемогу у конкурсі.

Однією із запропонованих автором рекомендацій, що увійшли до переліку заходів в рамках реалізації цього проєкту, є створення громадської організації ГО «Українсько-словацький дім», яка фактично стає осередком ділового, громадсько-політичного, інформаційного та гуманітарного співробітництва між Харківською областю (Україна), Словаччиною та іншими регіонами, зацікавленими у започаткуванні та розвитку такого формату співпраці. Відповідно до цього обґрунтовано необхідність та доцільність створення організації з метою здійснення діяльності в інтересах суспільства або окремих категорій осіб та організацій, а саме, що стосується подальшої інтеграції України в європейські структури через запровадження іноземного досвіду в Україні шляхом провадження екологічної, інформаційної, оздоровчої, аматорської спортивної, культурної, освітньої та наукової діяльності у встановленому чинним законодавством порядку.

Основною діяльністю Організації в рамках проєкту є своєчасний обмін актуальною інформацією між представниками громад Харківського регіону та міст Словаччини для встановлення тісних контактів та їх подальшої трансформації у довгострокові взаємовигідні проєкти у гуманітарній та економічній площині.

Яскравим прикладом ініціатив вказаної неурядової організації та практичною реалізацією даного процесу є реалізований в Словаччині (Братислава, вересень 2021 р.) міжнародний захід «Україна – Словаччина 2021: Aerospace. Високоточне машинобудування. Проблеми і перспективи галузевої кооперації». Організація та проведення таких заходів суттєвим чином сприяє активізації процесів розвитку міжнародного ділового туризму, як рушійної сили транскордонного співробітництва та посилює співпрацю між нашими країнами. Проведення цього заходу на постійній основі спрямовано на інтенсифікацію науково-технічного та галузевого співробітництва між сторонами та стало надійним майданчиком для забезпечення результативних комунікацій з представниками наукових та ділових кіл м. Кошице та Словаччини в цілому. Зокрема, інтерес до вказаної події проявили представники Кошицького технічного університету, місцеві машинобудівні фірми тощо.

Незважаючи на агресію РФ проти України, у період 2022-2023 рр. відносини у форматі «Харків-Кошице» набули динамічного розвитку та підтвердили свій сталий характер і перспективу інтенсифікації. Зокрема, було реалізовано заходи з поглиблення співпраці між містами Харковом і Кошице та Словаччиною в цілому в міжмуніципальній, туристичній, економічній, науковій і освітній сферах. Результатом стало підписання Угоди про встановлення партнерських відносин між містами Харків (Україна) та Кошице (Словацька Республіка), яка передбачає, серед іншого:

1. реалізацію спільних проєктів для підтримки ідей міжміського співробітництва та транскордонного співробітництва, у тому числі в сфері міжнародного ділового туризму;

2. підтримку розширення прямих контактів між представниками міст та громадськими об'єднаннями з метою обміну інформацією, яка становить спільний інтерес для обох міст;

3. розвиток та зміцнення майбутнього співробітництва шляхом обміну інформацією та взаємних візитів з метою розвитку відносин у сферах економіки, торгівлі, культури, освіти та туризму;

4. розвиток взаємовигідного науково-технічного співробітництва між підприємствами та науковими організаціями міст;

5. підтримку розвитку підприємництва, налагодження співпраці між організаціями, які об'єднують роботодавців, з метою реалізації спільних ініціатив, проектів та проведення економічних форумів;

6. співпрацю з підготовки, подання та реалізації спільних проектів Європейських транскордонних та національних програм та інші сфери взаємодії.

Цю Угоду було підписано мерами двох міст в онлайн форматі в рамках Інвестиційного форуму «KHARKIV: RESTART. Шляхи до сталого відновлення та розвитку міста», який відбувся в м. Києві 19 вересня 2023 року.

5. Висновки та перспективи подальших досліджень в даному напрямку.

Таким чином, очевидно, що транскордонне співробітництво має значний потенціал та є потужним драйвером розвитку міжнародного ділового туризму. Воно включає у себе співпрацю між країнами або регіонами для сприяння розвитку туризму та створення сприятливих умов для бізнес-подорожей. Розширення ринків, що відбувається в результаті такого співробітництва, відкриває нові ринки для ділових туристів та дозволяє підприємствам збільшити свою клієнтську базу та ринковий потенціал. Результатом також стає зменшення бюрократичних обмежень, а саме, відбувається поступове спрощення візових і імміграційних правил, що полегшує перетин кордонів для бізнес-туристів. Запровадження безвізового режиму між Україною та ЄС є яскравим прикладом ефективного розвитку такого співробітництва. Важливим також є розвиток інфраструктури, яка підтримує діловий туризм, таку як аеропорти, конгрес-центри та готелі зі спеціалізованими умовами для зустрічей і конференцій. Реалізація спільних ініціатив щодо просування бізнес-туризму, проведення сумісних маркетингових та рекламних кампаній транскордонними організаціями та агентствами суттєвим чином підвищують привабливість регіону для ділових туристів та його конкурентоспроможність на світовому ринку туристичних послуг. Отже, транскордонне співробітництво стимулює розвиток міжнародного ділового туризму, що в свою чергу сприяє економічному розвитку та співпраці між регіонами та країнами.

Author details (in English)

CROSS-BORDER COOPERATION AS AN IMPORTANT DRIVER OF INTERNATIONAL BUSINESS TOURISM DEVELOPMENT

Yuliia ZGHURSKA

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

Kharkiv, 9-A Nauky Ave., 61166 Ukraine

e-mail: juliazghurska@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2405-4666>

Abstract. *The article deals with the topical issue of cross-border cooperation as an important driver of international business tourism development. The purpose of the article is to develop theoretical foundations and practical recommendations for the development of cross-border cooperation to ensure sustainable growth of international business tourism. The author analyzes the impact of tourism development on the global economy, taking into account current trends and challenges. The article highlights the main points of view according to which cross-border cooperation is a powerful tool for the development of international business tourism, a driver of growth of the attractiveness of a certain territory as a tourist destination for business travelers which will significantly increase the level of economic activity in the region and create new jobs. The paper identifies the key aspects of cross-border cooperation in the tourism industry. Recommendations for the development of international business tourism through the implementation of cross-border projects and programs are proposed. The impact of the intensification of international business tourism through the development of cross-border cooperation on sustainable development is considered. It is summarized that cross-border cooperation has significant potential and*

is a powerful driver of international business tourism development. The implementation of joint initiatives to promote business tourism, joint marketing, and advertising campaigns by cross-border organizations and agencies significantly increase the attractiveness of the region for business tourists and its competitiveness in the global tourism market. Thus, it is concluded that cross-border cooperation stimulates the development of international business tourism, which in turn promotes economic development and cooperation between regions and countries in many areas of activity.

Key words: cross-border cooperation, global economy, international business tourism, project, sustainable development.

Appendix A. Supplementary material

Supplementary data associated with this article can be found, in the online version, at <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2023/23zyvmdt.pdf>

Funding

The authors received no direct funding for this research.

Citation information

Zghurska, Y. (2023) Cross-border cooperation as an important driver of international business tourism development. *Socio-Economic Problems and the State* (electronic journal), Vol. 29, no. 2, pp. 39-47. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2023/23zyvmdt.pdf>

Використана література:

1. Ліньков М. О. Сучасні тенденції розвитку транскордонного співробітництва прикордонних регіонів. *Менеджер. Вісник Донецького державного університету управління (Серія «Державне управління»)*. 2016. №1(70). С. 110–120.
2. Кифяк В. Ф. Транскордонний бізнес-інкубатор як один із інструментів активізації розвитку підприємництва в сфері рекреації та туризму. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. 2011. Вип. I (41). С. 34–42.
3. Розвиток транскордонного співробітництва: науково-аналітична доповідь. НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» / за наук. редакцією В. С. Кравців. Львів, 2017. 89 с.
4. Filip, S., Filipova, L., Rayevnyeva, O. European territorial cooperation as a factor of tourism development. // *European cooperation and the tourism development. MEST Journal*. 2020. Vol. 8. No. 2. P. 89–99. <https://doi.org/10.12709/mest.08.08.02.09>
5. Gucik, M. *Tourism. Politics and economy*. Banska Bistrica: Touristic library. BB: Slovak – Swiss Tourism.
6. Palatkova, M. *Global tourism* (1st ed.). 2011. Praha: Grada.
7. INTERREG V-A. INTERREG V-A Slovenská republika – Maďarsko. URL: <http://www.skhu.eu/?lang=sk> (Last accessed 05.10.2023).
8. Cross-border co-operation toolkit. URL: <https://rm.coe.int/cbc-cross-border-co-operation/1680747160> (Last accessed 05.10.2023).
9. Cultural tourism in the EU macro-regions: Cultural Routes to increase the attractiveness of remote destinations. URL: <https://rm.coe.int/routes4u-manual-attractiveness-remote-destination-cultural-tourism/16809ef75a%0A%0A> (Last accessed 05.10.2023).
10. Leadership for cross-border cooperation. URL: <https://rm.coe.int/lap-cbc-leadership-for-cross-border-cooperation-toolkit-for-practition/1680759f11> (Last accessed 05.10.2023).
11. Sushchenko, O., Kasenkova, K. Territory Branding As A Tool Of A Tourist-Recreational Complex. *Economic Innovations*. 2019. No. 21(2)(71). P. 139–149. [https://doi.org/10.31520/ei.2019.21.2\(71\).139-149](https://doi.org/10.31520/ei.2019.21.2(71).139-149).

References

1. Linkov, M. O. (2016) Suchasni tendentsii rozvytku transkordonnoho spivrobitnytstva prykordonnykh rehioniv [Modern trends in the development of cross-border cooperation of border regions]. *Manager. Bulletin of the Donetsk State University of Management (Series "State Management")*, No. 1(70), pp. 110–120.
2. Kyfiak, V. F. (2011) Transkordonnyi biznes-inkubator iak odyin z instrumentiv aktyvizatsii rozvytku pidpriemnytstva v sferi rekreatsii ta turyzmu [Cross-border business incubator as one of the tools to activate the development of entrepreneurship in the field of recreation and tourism]. *Bulletin of the Chernivtsi Trade and Economic Institute*, issue I (41), pp. 34–42.
3. Rozvytok transkordonnoho spivrobitnytstva: naukovy-analitychna dopovid (2017) [Development of cross-border cooperation: scientific and analytical report] / NAS of Ukraine. State University "M. I. Dolishny Institute of Regional Studies of NAS of Ukraine" / under scient. edit. V. S. Tailors, Lviv, 89 p.
4. Filip, S., Filipova, L., Rayevnyeva, O. (2020) European territorial cooperation as a factor of tourism development. European cooperation and the tourism development. *MEST Journal*, vol. 8, no. 2. pp. 89–99. <https://doi.org/10.12709/mest.08.08.02.09>
5. Gucik, M. (2011). Tourism. Politics and economy. Banska Bistrica: Touristic library, BB: Slovak – Swiss Tourism.
6. Palatkova, M. (2011). Global tourism (1st ed.). Praha: Grada.
7. INTERREG V-A. (2020, 03 25). INTERREG V-A Slovenská republika – Maďarsko. Retrieved from INTERREG: <http://www.skhu.eu/?lang=sk>
8. Cross-border co-operation toolkit. URL: <https://rm.coe.int/cbc-cross-border-co-operation/1680747160>
9. Cultural tourism in the EU macro-regions: Cultural Routes to increase the attractiveness of remote destinations. URL: <https://rm.coe.int/routes4u-manual-attractiveness-remote-destination-cultural-tourism/16809ef75a%0A%0A>
10. Leadership for cross-border cooperation. URL: <https://rm.coe.int/lap-cbc-leadership-for-cross-border-cooperation-toolkit-for-practitioners/1680759f11>
11. Sushchenko, O., Kasenkova, K. (2019). Territory Branding As A Tool Of A Tourist-Recreational Complex. *Economic Innovations*, vol. 21(2(71)), pp. 139–149. [https://doi.org/10.31520/ei.2019.21.2\(71\).139-149](https://doi.org/10.31520/ei.2019.21.2(71).139-149).

© 2023 Socio-Economic Problems and the State. All rights reserved.
 This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.
 You are free to:
 Share — copy and redistribute the material in any medium or format Adapt — remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially.
 The licensor cannot revoke these freedoms as long as you follow the license terms.
 Under the following terms:
 Attribution — You must give appropriate credit, provide a link to the license, and indicate if changes were made.
 You may do so in any reasonable manner, but not in any way that suggests the licensor endorses you or your use.
 No additional restrictions
 You may not apply legal terms or technological measures that legally restrict others from doing anything the license permits.

Socio-Economic Problems and the State (ISSN: 2223-3822) is published by Academy of Social Management (ASM) and Ternopil Ivan Puluj National Technical University (TNTU), Ukraine, Europe.

Publishing with SEPS ensures:

- Immediate, universal access to your article on publication
- High visibility and discoverability via the SEPS website
- Rapid publication
- Guaranteed legacy preservation of your article
- Discounts and waivers for authors in developing regions

Submit your manuscript to a SEPS journal at <http://sepd.tntu.edu.ua>

